

ROZHOVOR S JÁNEM MANČUŠKOU, AUTOREM PŘEDSTAVENÍ „HRA POZPÁTKU“

> Ve dnech 14., 16. a 17. února 2010 bude v divadle Archa uvedeno představení „Hra pozpátku“ výtvarného umělce Jána Mančušky. Jde o českou premiéru performance, která byla poprvé provedena v roce 2008 pod názvem „Reverse Play“ na experimentální scéně Takkelloftet Královského divadla v Kodani v Dánsku v rámci Kvadriennale současného umění U–Turn. Představení bude realizováno díky unikátní spolupráci institucí, pracujících na různých profesních polích, GASK (Galerie Středočeského kraje), Divadla Archa a sdružení Čtyři dny.

Můžete nám stručně představit svůj projekt?

„Hra pozpátku“ je představení pracující simultánně se dvěma směry děje. Vypravěč, umístěný v publiku vypravuje v lineárním sledu příběh, vycházející z mého textu. Pět tanečníků na pódiu ztvárňují stejný příběh, avšak v opačném sledu, tedy pozpátku. Veškerá akce na pódiu se odehrává naopak, pohyby, gesta, odvíjení děje. Oba směry

Scéna z představení Hra pozpátku

pevně vystavěného příběhu se díky jeho zrcadlové struktuře kříží v klíčových bodech a působí také simultánně. To je dominantním prvkem představení: jaký význam dostává popisovaný děj v okamžitém kontextu pohybu pozpátku? Ve stejné chvíli, kdy je hercem v publiku popisována konkrétní akce, se to samé děje na pódiu, ale v opačném pohybu. To přináší spoustu možností, jak práce s pohybem, tak také významových. Například je v příběhu moment, kdy je hlavní hrdina okraden. V pohybu pozpátku je ale kradení dávání.

O jaký příběh jde a jakým způsobem se vztahuje k faktu pohybu pozpátku?

Jde o text z roku 2008. V příběhu se hlavní hrdina, vedený touhou napravit vlastní chybu, vrací do minulosti. Tedy přímo v příběhu je obsažen element návratu, opačného sledu událostí. V příběhu nastudování mě ale fascinovalo, jakou novou kvalitou téhle myšlenky přináší samotný pohyb v opačném směru. Divák by měl naslouchat příběhu a zároveň sledovat, jak se příběh na pódiu pozpátku realizuje až do absurdních krajností, co vše je v pohybu možné. Nemám tím na mysli nějaké efektní pohybové zpracování. Myslím tím krajnosti v rovině konceptuální a jejich naznačení. Pád pozpátku nacvičí nejde.

Je vám blízká práce s textem a jazykem?

Práce s jazykem pro mě byla vždycky důležitá, a to jak ve formě jeho řekněme zvukové kvality, tak jeho asociativních a později narativních struktur. Ve „Hře pozpátku“ navazují na své starší textové instalace. V nich jsem původně zpracovával „skutečné příběhy“, u kterých mě zajímalo, jakým způsobem lze pracovat s jejich předem danou narativní strukturou. V instalacích byl text zároveň objekt a zároveň prostředek práce s prostorem, dalo by se říci, jeho dramaturgii. Tak, jak to bylo například u práce 20 minut poté, kterou jsem vystavil v roce 2008 v galerii tranzitdisplay v Praze. Později jsem začal psát vlastní fikci, se kterou jsem však již pracoval spíše v médiu filmu a videa. Ve „Hře pozpátku“ jde o kombinaci obou principů. Jeden fragment textu se váže ke skutečné příhodě, kterou jsem slyšel od svojí příbuzné a který jsem zapojil do širšího celku příběhu. Dá se říci, že i celkové zpracování má hodně společného s mými staršími textovými instalacemi. Jen, že to, co původně dělali diváci sledováním a míjením svých textů v prostoru, teď dělájí herci.

Proč při realizaci představení pracujete s tanečníky?

Je fakt, že o tanec v úzkém smyslu se zde nejedná. Aspekt tance je zastopován dokonalým provedením pohybu pozpátku. Hned od začátku přípravy představení v Dánsku mi bylo jasné, že budu muset spolupracovat s tanečníky, zvyklými pracovat se svým tělem jak intuitivně, tak na základě předchozí analýzy pohybu. Při prvním setkání s choreografem Arim Rosezweigem jsme si ponechali prostor pro možnost využít ve hře i prvek tance. Během zkoušení ale bylo čím dál jasnější, že samotný fakt pohybu pozpátku je natolik strhující, že není třeba akci na pódiu dále stylizovat.

Kdo v představení vystupuje a kdo další se na něm podílí?

Původní představení v Dánsku vzniklo, jak jsem již naznačil ve spolupráci s izraelsko-dánským choreografem Arim Rosenzweigem. V českém nastudování jeho místo zastoupila Petra Hauerová, která bude také jednou z tanečniců na pódiu. V roli vypravěče vystoupí Roman Zach a dalšími tanečníky budou Miroslav Kochánek, Ondřej Lipovský, Lotte Nouwkens a Veronika Kacianová. Rád bych zmínil i Denisu Václavovou, která zajišťuje produkci představení a spolu s herci a choreografkou patří do základního týmu tvůrců.

Představení vzniklo ve spolupráci GASK (Galerie Středočeského kraje) a Divadla Archa. Jak k tomu došlo?

Původně jsem byl osloven Ondřejem Chrobákem, kurátorem GASK, který viděl záznam „Hry pozpátku“ z Dánska. Nabídl mi představení společně zrealizovat v Česku. Potom jsem hledali vhodné divadlo pro jeho provedení. Pro mě bylo zásadní pracovat s divadelním prostorem, který nabízí jasné rozdělení na pódiu a hlediště, protože se s touto strukturou ve hře tematicky pracuje. Z praktického hlediska bylo také důležité najít scénu, která disponuje auditoriem s elevací. Ale zásadní byl samozřejmě kontext, kvalita programu divadla a jeho zaměření. A tak logicky padla volba na Divadlo Archa. Díky vstřícnosti Ondřeje Hraha, ředitele divadla, se nám to podařilo uskutečnit. Později do přípravy projektu vstoupila Denisa Václavová a sdružení organizující festival „4 + 4 dny v pohybu“ jako třetí subjekt, který nám pomáhá s produkcí představení.

> Děkujeme za rozhovor.